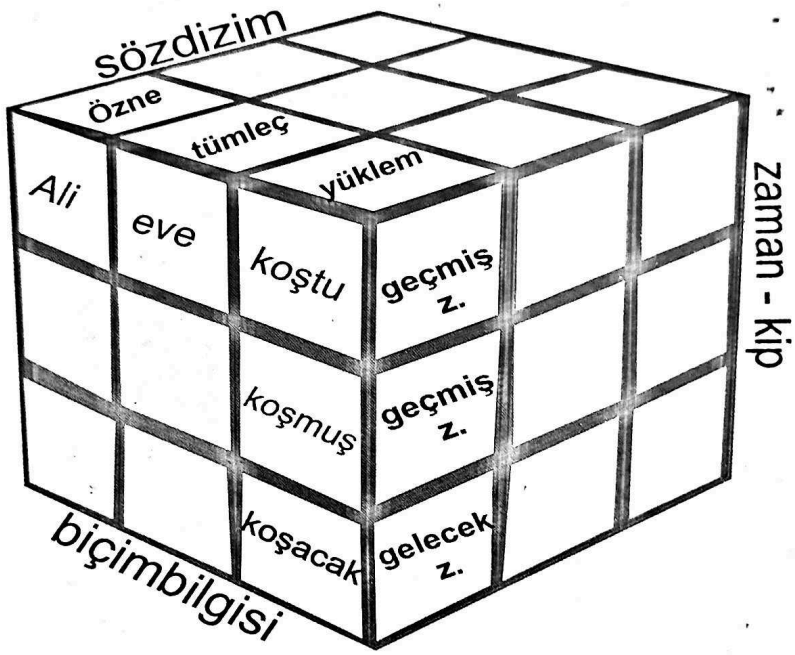
PROF. DR. MEHMET ÖZMEN ADINA SÖZDİZİMİ ÇALIŞTAYI (23 Ekim 2014) BİLDİRİLERİ

Yayına Hazırlayanlar
Muna Yüceol Özezen
Hurlye Sözer

KARAHAN

ÇÜ TDE
Melek ÇUBUKCU
Arş Gör

PROF. DR. MEHMET ÖZMEN ADINA SÖZDİZİMİ ÇALIŞTAYI BİLDİRİLERİ

Yayına Hazırlayanlar

Muna Yüceol Özezen
Huriye Sözer

KARAHAN
KİTABEVİ

Birinci baskı : Aralık 2015

Eser : Prof. Dr. Mehmet Özmen Adına Sözdizimi Çalıştayı Bildirileri

Yayına Hazırlayanlar : Muna Yüceol Özezen
Huriye Sözer

Kapak Tasarım : Karahan
Sayfa Düzeni : Karahan

ISBN: 978-605-4989-66-9

Baskı: Öz Baran Ofset
Tel: 312.394 45 60

KARAHAN
KİTABEVİ

Merkez: Çakmak Cad. Çakmak Plaza No: 40/45

Seyhan / ADANA

Tel: (0 322) 363 05 84 fax: (0 322) 363 57 79

Şube: Mahfesığmaz Mah.79019 Sok. Sargut Apt. No: 39

Çukurova / ADANA

Tel: (0322) 234 16 11 Fax: (0322) 234 16 33

Çalıştay Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. A. Deniz ABİK

Prof. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN

Doç. Dr. Engin ÇETİN

Doç. Dr. Yeter TORUN

Yrd. Doç. Dr. Bedri AYDOĞAN

Yrd. Doç. Dr. Sema ÇETİN BAYCANLAR

Yrd. Doç. Dr. Nigâr OTURAKÇI ORBAY

Çalıştay Sekreterliği

Arş. Gör. Huriye SÖZER

Arş. Gör. Melek ÇUBUKCU

İÇİNDEKİLER

AÇILIŞ KONUŞMALARI

PROF. DR. MEHMET ÖZMEN'İN ÖZ GEÇMİŞİ
Muna YÜCEOL ÖZEZEN 1

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MUSTAFA APAYDIN'IN KONUŞMASI 4

ESKİ TÜRK DİLİ ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. A. DENİZ ABİK'İN KONUŞMASI 6

BİLDİRİLER

HAREZM TÜRKÇESİNDE TAMLAYANI ÖZEL AD OLAN BELİRTİLİ VE BELİRTİSİZ AD TAMLAMALARI
A. Deniz ABİK / Melek ÇUBUKCU 19

SERVET-İ FÜNUN'UN "VE"LERİ (VAVLARI)
Bedri AYDOĞAN 35

EŞ ANLAMLI *YÜREĞİ GÖTÜRMEMEK* VE *YÜREĞİ KALDIRMAMAK* EYLEM ÖBEKLERİ ÜZERİNE
Erdoğan BOZ 73

SÜRELİ YAYINLARIN ÇEVİRİ ETKİNLİKLERİNDEKİ ROLÜ: TÜRKÇE DERGİSİ ÖRNEĞİ
Sema ÇETİN BAYCANLAR 82

ÇİNCEDEN ÇEVRİLEN UYGURCA METİNLERDE SÖZ ÖBEKLERİ
Engin ÇETİN 95

TÜRKÇEDE KURALLI SÖZCÜK UYDURMA YÖNTEMİ OLARAK 'SÖZDİZİMBİRİM'
H. İbrahim DELİCE 108

YARI KALIPLAŞMIŞ DİL BİRİMLERİNİN SÖZ DİZİMSEL BİÇİMLENMELERİ
Hürriyet GÖKDAYI 121

TÜRKİYE TÜRKÇESİ VE ÖZBEK TÜRKÇESİNDE İÇ İÇE BİRLEŞİK CÜMLELER
Mevlüt GÜLTEKİN 137

TÜRK GRAMERCİLİĞİNDE İSİM CÜMLESİ - FİİL CÜMLESİ TARTIŞMALARI
Leylâ KARAHAN 151

HAREZM TÜRKÇESİNDE TAMLAYANI ÖZEL AD OLAN BELİRTİLİ VE BELİRTİSİZ AD TAMLAMALARI

A. Deniz ABİK[1]
Melek ÇUBUKCU[2]

ÖZET

Tamlayanı özel ad olan belirtili ve belirtisiz ad tamlamaları, Türk yazı dillerinin bu alandaki örneklerini, hem tamlamalar, hem de özel adlar yönünden incelememiz bakımından önem taşımaktadır. Özel adlar, adbilimi alanı içerisinde olmakla beraber sözdiziminde kullanım özellikleri ile adbilimi ve sözdizimi ilişkilerini görmek bakımından dikkat çekicidir. Bu çalışmada, tarihi Türk yazı dillerinden Harezm Türkçesi eserlerinden Rabguzi'nin *Kısasü'l- Enbiya* metninden bir bölüme dayanan, özel adların tamlayan olduğu belirtili ve belirtisiz ad tamlamaları incelenmiş ve bu veriler üzerinde çalışılmıştır. Belirtili ve belirtisiz ad tamlamalarıyla ilgili çalışmalardaki görüşler dikkate alınarak değerlendirme yapılmıştır. Tamlamalarda eşsiz (unikal) ve yaygın (plural) özel adların kullanımının tamlamanın yapısında hangi özellikleri gösterdiği incelenmiştir. Tamlayanı özel ad olan tamlamalarda tamlananların özellikleri de değerlendirilmiştir. Sözdizimi çalışmalarının özel adlarla ilgili sunduğu verinin iki alanın bağlantılarını tespit etmek bakımından yararlı olacağı düşünülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Harezm Türkçesi, belirtili ad tamlaması, belirtisiz ad tamlaması, tamlayan, özel ad.

DEFINITE AND INDEFINITE NOUN PHRASES WHICH HAVE A DETERMINANT AS A PROPER NOUN IN KHWAREZM TURKIC

ABSTRACT

Definite and indefinite noun phrases which have a determinant as a proper noun are important to assess the examples of Turkic written languages in terms of phrases as well as proper nouns. Altough proper nouns take part in onomatology, they are remarkable by the reason of seeing relations between onomatology, syntax and features of usage in syntax. In this study, definite and indefinite noun phrases which have a determinant as a proper noun are examined in a part from Rabguzi's Kısasu'l-Enbiya as a

[1] Prof. Dr. Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, denabik@cu.edu.tr
[2] Arş. Gör. Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mcubukcu@cu.edu.tr

manuscript of Khwarezm Turkic, which is one of the historical Turkic written languages, and worked on this data. Data is evaluated by considering different views about definite and indefinite phrases. Usage of unique and widespread proper names in phrases are assessed in terms of their features in the structure of phrase. Characteristics of determinatum are also examined in phrases which have a determinant as a proper noun. Implications presented about proper nouns in syntax may be useful with regard to determine connections between two areas.

Keywords: Khwarezm Turkic, definite noun phrase, indefinite noun phrase, determinant, proper noun.

Giriş

1. İslami Orta Asya Türk yazı dilinin 14. yüzyıldaki verimlerini Harezm Türkçesi olarak adlandırma Türkoloji alanında kabul gören bir adlandırmadır. Bu dönem metinleri olarak Rabguzi'nin *Kısasü'l-Enbiya*'sı, *Nehcü'l-Feradis*, *Satırlararası Harezm Türkçesi Kur'an tercümesi*, *Muinü'l-Mürid*, *Mukaddimetü'l-Edeb* adlı metinler bilinmektedir. Harezm-Altınordu alanının birliği düşünülürse başka eserler de bu listeye katılır.

Özellikle *Kısasü'l-Enbiya* ve *Nehcü'l-Feradis* mensur metinler ve anlatı metinleri olmaları dolayısıyla sözdizimi alanında, manzum metinlere ve satıraltı çevirilerine nispeten daha geniş ve elverişli bir çalışma malzemesi sunmaktadırlar. Bu nedenle biz, bu iki metni belirtili ve belirtisiz tamlamalar yönünden gözden geçirdik. Çok sayıdaki belirtili ve belirtisiz tamlamalar içerisinde dikkatimizi özel adların tamlayan olduğu tamlamalar çekti. Çalışmamızı bu yönde, *Kısasü'l-Enbiya* üzerinde yürüttük.

Belirtili ve belirtisiz ad tamlamaları konusu, Türkçe dilbilgisi kitaplarında genellikle hem biçimbilgisi hem de sözdizimi bölümlerinde incelenir. Sözdizimi kitaplarında ise kelime grupları (söz öbekleri) başlığında ve cümle öğelerinde bazen de sadece cümle öğeleri içinde hangi öğe içinde bulunabilecekleri değerlendirilirken verilir.

Kaynaklara baktığımızda, belirtili ve belirtisiz ad tamlamaları arasındaki ilk ayrımın tamlayanın tamlayan hali eki alıp almamasına dayandığı görülür. Buna bağlı olarak biçimbilgisine ilişkin açıklamalar ile bu söz gruplarının anlamlarına ilişkin açıklamalar verilir.

Türkiye Türkçesinde bu iki tür tamlamanın temel özellikleri Türkiye'deki birçok yayında az çok değişikle birbirine yakın ifadelerle verilir. Bu özelliklerin esas olarak öncü kaynaklar olan Deny (1941), Banguoğlu (1974), Ergin'in (1977) yayınlarına dayandığı söylenebilir.

Ergin, tamlayan unsurun ekli ve eksiz tamlayan halinde olmasını, birbiri ile ilgili iki farklı özellikle ilişkilendirir: Belirlilik-belirsizlik; Geçicilik-süreklilik. Tamlayan unsur belirli ise, belirtilmek isteniyor veya biliniyorsa tamlayan ekini alır. Tamlayan unsurun belirli olması, grup içinde kuvvetle hissedilmesi onun gruba katılımının daha zayıf olması, tamlanan unsuru geçici olarak desteklemesi, ona geçici olarak ve o anda bağlanması, onun daima beraber kullanılır tamlayıcısı olmaması anlamındadır. Ergin, ekli tamlayanda tamlayan belirlidir, fakat bu nedenle de tamlanana bağlanması geçicidir, der. Eksiz tamlayan ise belirsizdir, geneldir, fakat gruba katılımı tamlanana bağlılığı daha kuvvetlidir. Tamlananın sürekli destekçisi, ayrılmaz yardımcısı, âdeta onun anlamını tamlayan, sıfatı durumundadır, ikisi bir nesnenin adı olmak için birleşik isim meydana getirmiş gibidirler, tamlayanı ek almayan eksiz ad tamlamaları hep birleşik ad durumundadırlar, açıklamasını verir (Ergin, 1977, s. 355). *Pencerenin camı- pencere camı, kuşun kafesi- kuş kafesi...* örneklerinde bu farkların görüldüğünü söyledikten sonra bu fark dolayısıyla, çok belirli olan ve daimi bir birlik kurmaya elverişli olmayan *kişi isimleri, iyelikli kelimeler ve zamirler* ile günümüzde tamlayan hali olmadan, eksiz ad tamlamaları yapılamadığını belirtir. *Ahmet'in atı, komşumuzun kızı, onun suçu* yerine *Ahmet atı, komşumuz kızı, o suçu* denmemesini örnek verir.

Ergin, böyle isimlerin ancak belirlilikten çıkıp Ahmed kızı, Kemal oğlu örneklerinde olduğu gibi grubun daimi unsuru haline gelebildikleri takdirde eksiz tamlayan olabildikleri açıklamasını yapar. Eski Anadolu Türkçesinde ve bugün ağızlarda kişi adları ile iyelikli şekillerden de tamlama yapıldığını Beyrek atı, anası yanı, dayım oğlu, amcam kızı örnekleri ile veren Ergin, tamlayanı ekli olan ad tamlamasının belirtili (belirli) ad tamlaması, tamlayanı eksiz olan ad tamlamasının da belirtisiz (belirsiz) ad tamlaması olduğunu söyler (Ergin 1977, s. 355-356).

Mayzel'in *Türk Dilinde Tamlama* kitabını tanıtan yazısında, Abdülkadir İnan (1958, s. 298), Mayzel'in bizim gramerlerimizde rastlanmayan, tamlamalarda özel adlar konusuna değinişini dile getirir. Özel adların kişi adları ve coğrafya adları olarak iki bölüm olduğunu, bu iki bölümün de tarihte bilinen kişilerin adları ya da herkesçe bilinen coğrafi adlar, özel ad oldukları halde pek çok kişiye verilen veya az bilinen yer, şehir kasaba, ırmak vs. adları olarak ikiye ayrıldığını belirtir. Kişi adlarını Mayzel'in "unikal isimler" (Napoleon, İskender, Muhammed, Londra) ve "plüral isimler" (Ahmet, Mahmut, Fatma, çalı köyü, kumtepe) olarak ikiye ayırarak adlandırdığını söyler. Eşsiz (unikal) adların da başkalarınca kullanılabileceğini, ancak sıfatlarıyla söylendiklerinde evrensel olduklarının ortaya çıktığını belirterek durumu örnekler: Tarihte iki Bekon, birkaç Napoleon, pek çok İskender vardır. Coğrafi isimler de öyledir...fakat bunlar sıfatlarıyla söylendiğinde evrensel olurlar: Rojder Bekon, I. Napoleon,

Makedonyalı İskender... ama Ahmet, Ali, Ivan gibi isimlere oğlu veya başka bir vasıf (unvan, epitet) konulsa bile (kel Ahmet, hacı Mehmet; çoban Ali, İvan İvaniç) gibi yine bu isimler "plüral" (genel) olmaktan kurtulamazlar, diyerek evrensel bir kimliği olmayan kişilerin adlarının da yine özel adlarının niteliğinin genel (plüral) olmaktan çıkmadıklarını söylediğine dikkat çeker.

Bu sınıflandırmaya dayanarak Mayzel'in tamlamalarda, özel adların kullanımında bir kuralın olduğunu belirlediğini, bir özel adın diğer bir "unikal" özel ada ait olduğunu ifade etmek için S1+M1 tipi tamlama kullanıldığını *" Napoleonun Jozefini, Aleksandrın Roksanı, Muhammedin Bilali, Don Kişotun Sanço Pansası, Dantenin Beatrecei"* örnekleri ile verdiğini işaret eder. Bir kişi adının bir başka "plüral" kişi adına aitliği ifade edilmek istendiğinde tamlamanın S1+M0 kalıbında kurulduğunu da *Savrukların Hüseyin, Mihribanın Cevat, Şabangilin Emine, Hacı Rifatin İhsan, Nurettin paşanın Zekiye Hanım* örnekleri ile verir. Bu tamlamaların Mayzel'in eserinde verilen tamlamalardan olmadığı, bu tür tamlamanın birbirini tanıyanların bulunduğu dar çevrede kullanıldığı, daha geniş çevrede konuşulduğunda "Mihribanın kocası Cevat şeklinde " açıklamalı verildiğini kaydeder (1958, s. 299).

Tamlamalar bakımından özel adları *unikal* ve *plüral* türlerine ayırmanın iki tür ismi birbiriyle karıştırma sonucu tamlamaların yanlış kullanılmasına ve kuramsal olarak yanlış açıklanmalarına sebep olmasını önlemek yönünden önemli olduğu vurgulanır.

İnan, Mayzel'in kitabındaki bölümden şu aktarmaları da verir: Plüral özel adların bir özelliği de birinci ögesi (S1) meslek adı olduğu zaman ikinci öge iyelik eki istemez: kunduracının Zeki, fırıncının Ayşe, ebenin Melahat.

Edebiyat, resim, müzik ve başka sanat eserlerinin adları "unikal" özel adlar sayılarak sanatçılarının adıyla S1+M1 tamlaması oluştururlar: Fikret'in Şermin"i, Yakup Kadri'nin "Nur Baba"sı, Rafael'in Madon'u, List'in "La kampanellası"sı, Henri Barbüsse'un "le feu"sü örnekleri gibi.

Bir tamlamanın birinci ögesi (S) "unikal" özel ad, ikinci ögesi (M) birinciye ait bir nesne (cins ismi) olursa "S" nin tamlayan eki serbesttir: İngiltere donanması, (İngiltere'nin donanması), Puşkin(in) eserleri, Moskova(nın) tramvayları, Türkiye(nin) hükümeti, İstanbul'un kızları nazlı olur, Gramofon icat edilmediği zamanlarda papağan onlara *İstanbul kantoları* söyler... eğlendirirdi; Sokaklar Galata'nın sokakları kadar pis, dolambaçlı ve dardır; Dolabın üstündeki Sokrat'ın büstüne işaret ederek...

Türk dilinin kitabının yazıldığı tarihlerdeki gelişme sürecinde, İstanbulluların, "Puşkin'in eserleri", "Rafael'in tablosu" gibi tamlamalarda belirtili (S1+M1), "İngiltere donanması", "Türkiye Hükümeti" gibi

tamlamalarda belirtisiz (s1+M1) tamlamayı tercih ettikleri kaydedilir (İnan, 1958, s. 300).

Tamlamanın birinci ögesi (S) "plüral" özel ad, ikinci ögesi (M) ise cins adı olursa tamlayan ekinin daima sabit kaldığı belirtilir: Ahmet'in masası, İvanov'un kitabı, Mahmud'un tablosu, Zekinin şiiri, Fatma'nın kızları.

Tamlamanın birinci ögesi (S) "unikal" özel ad, ikinci ögesi (M) onun adını alan şey olursa tamlayan ekine gerek görülmediği aktarılır: Lenin müzesi, Gorki caddesi, Atatürk bulvarı, Beyazıt meydanı. Bu tamlamalarda (S) genitif eki alırsa bu (M)'nin onun mülkü olduğunu gösterir tespiti verildikten sonra İnan, Mayzel'in "unikal" ve "plüral" özel adları tamlamalardaki türlü özellikleri yönünden uzun uzadıya açıkladığını, türlü yönlerden gelmesi beklenen itirazlara cevaplar oluşturacak bilgiler ve örnekler verdiğini bize iletir (İnan, 1958, s. 300).

Kononov da *Çağdaş Türk Edebi Dilinin Gramerinde* §816 ve §817. paragraflarda Mayzel kadar geniş olmasa da Mayzel'in bilgilerinin benzerini verir (Kononov, 1956). Gorki'nin Ana'sı gibi tamlanan tamlayanın telif ettiği eser olursa belirtili isim tamlaması kullanılacağı, Osman'ın şapkası, Ayşe'nin kitabı gibi örneklerde tamlayan özel isimse tamlamanın belirtili isim tamlaması olacağı, tamlanan ad özel isimse tamlayanın tamlayan halini alacağı ancak tamlananın ek almayacağı öğretmenimizin Ayşe, komşumuzun Osman olarak örneklenmiştir. Bu kuruluşların çağdaş edebi dil için eskidiği buna karşın komşumuzun Osmanı, öğretmenimizin Ayşesi kuruluşlarının çağdaş edebi dil için normal sayıldığı kaydedilir (Kononov, 1956, s. 414-415).

Özellikle Mayzel ve Kononov'un tamlamalarda özel adların kullanımlarındaki bu ayrıntılı değerlendirmeleri ve bu çalışmalardan sonraki araştırmacıların dikkatleri, Türkiye Türkçesinde tamlamalarda özel adların kullanımı üzerine çeşitli gözlemleri ortaya çıkarmıştır (Ergin 1977, s. 355 vd.; Gencan 2007, s. 199 vd.; Banguoğlu, 2007, s. 335 vd.; Ediskun, 1993, s. 119; Cemiloğlu, 2001, s. 28; Karaağaç 2011, s. 211 vd.; Özmen, 2013, s. 58; vd.). İslami Orta Asya tarihi Türk yazı dilleri açısından özel adların tamlamalarda kullanımı için kaynakları gözden geçirdiğimizde Orhon Türkçesi, Uygurca, Karahanlı Türkçesi, Harezm Türkçesi , Kıpçak Türkçesi , Çağatay Türkçesi için daha sınırlı değerlendirmeler görülür:

Harezm Türkçesi ve özellikle *Kısasü'l-Enbiya* için Şinkeviç'in "Rabguzi Sentaksı" çalışmasında § 16'da şu değerlendirmeleri görürüz (Şinkeviç, 1947, s. 18):

"özel adlar çok kere –niñ ekini alırlar; belgisiz halinde aşağıdaki iki halde bulunurlar: 1-bir millet adı tarihsel bir olayın tasviri olarak yahut bir cografya adı olarak gelirse yani ait olmaklık asla göz önüne alınmazsa; 2-

dikkat malik olana değil malik olunan şeye yöneltilirse, mesela -semud buzını bu taşdın halak bolgusı "semud kavmi bu taşla helak oldu 67,14. - mısır halkının barçasın yıgdurdı "Mısır halkının hepsini toplattı 184, 16-17."

-bedr tokuşındakı meñizlig kurug kalmalıñ 445, 3 "bedir gazasındaki gibi boş ellerle kalmayalım" ; Mavla taala Halid köñliñe korkunç kemişti 446-7 "Mevla taala Halid gönlüne korku saldı"

Şinkeviç §17. paragrafta ise bazen tamlayan halinin "ait olmak" anlamında değil "herhangi bir kimseye veya bir şeye nispet anlamında olduğunu gösterdiğini kaydeder ve -yusuf mahabbatı 214-20 örneğini verir. Bu örnekteki durumu "Burada "(Zeliha tarafından) Yusuf'a olan muhabbet anlamındadır; Yusuf'un muhabbeti değildir[3], şeklinde açıklar (Şinkeviç, 1947, s. 18-19).

Brockelmann'ın *Doğu Türkçesi Gramerin*de sentaks bölümünde §241'de tamlayan halinde işlediği konular verdiği örnekler içerisinde tamlayanı özel ad olan tamlamalar konusunda ayrı bir bilgi bulunmaz (Brockelmann, 1954, s. 333-334).

Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*'nda tamlayan hali içerisinde §36 ve §37. paragraflarda tamlayanın görevlerine ve tamlama kurma özelliklerine değinmiştir. Ancak tamlamalarda özel adların kullanımı için farklı bir açıklama vermemiştir. Tamlayan halinin Çağataycada bugünkü Türkiye Türkçesinden daha az kullanıldığını, sık sık düşürüldüğünü belirttiğinde, verdiği örnekler içerisinde özel adla kurulmuş tamlamalar da vardır, ancak özel ad açıklaması görülmez. Ali Celayir oglıdur "o, Ali Celayir'in oğludur" (36b) örneği bu durum için verilmiştir. Aynı örneği zincirleme tamlamada tamlayan eklerinden birinin eksiltilebileceğini belirtmek için de verir (36c). Aynı paragrafın d maddesinde ilk kelime olarak genitif tabii olarak üçüncü şahıs iyelik eklerini alan addan önce gelir açıklamasında verilen örneklerden biri de özel addır: Hüseyin Ali Begniŋ inisi " Hüseyin Ali Bey'in küçük kardeşi" .

Tamlayan ekinin görevlerini verdiği §37. Paragrafta, özel ad bulunduran tamlama örneklerini taradığımızda şu örnekleri görürüz (Eckmann, 1988, s. 57-59).

"§37a.'da sahiplik aitlik veya yakın münasebet (iyelik genitifi) :...seyyid Şerifniŋ şagirdi érdi "Seyyid Şerif'in talebesi idi.", Türk tiliniŋ ölgen cesediga ruh kivürdi "Türk dilinin ölü vücuduna yeni bir ruh

[3] Şinkeviç, Not'ta, P.P. 63, 1-3 de oglum savı "oğlumdan (oglum hakkındaki) haber" (1947, s. 19) karşılaştırmasını önerir. Ancak, burada iyelikli ad olduğu için farklı düşünülmelidir, aynı durumda değildir.

yerleştirdi"; §37c. Bir hareketin nesnesi (nesne genitifi) *Kelamullahnıŋ tekrarı* "Allah sözünün tekrarı"; §37d. Bir kısma işaret eden kelimelerle bütünü (kısım genitifi) Hindustan éliniŋ köpreki "Hindistan halkının çoğu"

Bodrogligeti, Memluk Kıpçakçasını da içine alan *Çağatayca Gramer* adlı kitabında, işaretlenen ve işaretlenmeyen tamlayan halinden söz eder, ancak bu bölümde ve verdiği örneklerde tamlayanın özel ad olmasıyla ilgili bir açıklama yoktur (Bodrogligeti, 2001, s. 32).

Serebrenikov-Gadjieva, *Türk Yazı Dillerinin Karşılaştırmalı Tarihi Gramerinde*, tamlayanı eksiz tamlamada, tamlananın belirsiz cinsi, anlamda hangi kategoriye ait olduğunu ifade ederler, Tat. *Şeher bakçası* "şehir bahçesi", bütün şehirler için böyle bahçe var demektir. İyeliğin veya herhangi bir kategoriye aitliğin ifadesi için de bu yapının kullanıldığı belirtilir. Tamlayanı tamlayan hali alan tamlamanın sonradan türediğini söyleyen yazarlar, bu tamlamanın kaynağının belirtisiz ad tamlaması olduğunu söylerler. Belirtisiz ad tamlamasının iki anlamı, belirlilik ve belirsizlik olmak üzere olduğunu, sonraları eş seslilikten kaçmak için belirtili ad tamlamasının oluştuğunu belirtirler. Tamlamada özel adlara ilişkin bir belirleme görülmez (Serebrenikov- Gadjieva, 2011, s. 224).

2. Bildiri kapsamında Harezm Türkçesinde tamlayanı özel ad olan belirtili ve belirtisiz tamlamalarını anlam özellikleri bakımından değerlendirmek için Harezm Türkçesini temsil edici özellikte olan *Kısasü'l-Enbiya*'nın 100r-249v sayfaları arasını taradık. Örneklemimiz bu aralıktaki tamlayanı özel ad olan belirtili ve belirtisiz ad tamlamalarıdır. Bu tür tamlamaları, tamlayanlarında kullanılan kelimelerin anlam özelliklerini de dikkate alarak bir sınıflama çalışmasının bize fikir verebileceği düşüncesi ile aşağıdaki tasnife ulaştık. Bu tasnif içerisinde kaynaklardaki bilgilerle yorumlarımızı oluşturmaya çalıştık. Araştırmacıların tamlayanı özel ad olan tamlamalarda tamlananların niteliği üzerine bir şey belirtmediklerini söylemek gerekir.

2.1. *Bodun, urug, kavim, halk, oglan/lar, ümmet, çeriğ, kabile, yığış* kelimelerinin tamlanan olduğu tamlamalar, üç tanık dışında belirtisiz tamlamadır.

Bu tamlamalar kalıcı niteliktedir (Ergin). Bu tamlamaların birinci ögesi unikal onun adını taşıyan şey olursa tamlayan ekine gerek olmaz (Mayzel) kuralı işlemektedir. Dikkat, malik olana değil malik olunan şeye yöneltilirse tamlayan ek almaz (Eckmann) tespitine uygundur. Özel adlar yer adları, kişi soy, topluluk, orun ve kurum adları alan bir tamlamada olurlarsa belirtisiz ad tamlaması şeklinde olur (Banguoğlu, 2007, s. 335), gözlemini doğrular.

Şemᶜün urugındın 9-117v; Resul urugı 5 246v; Rübil urugındın 11 125r; Yefşâ urugındın 11 125r; Yehüdâ urugındın 10 125r, 13 126r; 9-117v; Yaᶜküb yalavaç urugı 12 127v; Firᶜavn urugı 7-117r; Hâşim urugıga 12 187v; Ismâᶜil urugındın 8 198r; ibn Yâmin urugındın 10 135r, 12-117v, 13 126r; 11-117v

Bağdâd bodunı 16-109v;19-109v; Beni İsrâ'il bodunı 14-111v

Musi kavmi 9-115v; 1 207r

Mekke halkı 5 - 194v; 8 - 188r; 15 - 180r; Mısr halkı 20, 21-103 r; 10-106v; 21-107r; 4-105r; 9-110r; 4-109v

Muhammed ümmeti 15 207r; 7 213r; 8 206v; 13 218v; 5 215r,

Âdem-i Şafi oğlanları 20 175r; Âdem oğlanları (11) 101 r; Beni İsrâ'il oğlanların 17-116r; Yaᶜküb (11) yalavaç oğlanları 103v, 13-106r; 9-107r, (18) 101 r; Yaᶜküb oğlanlarnın (13) 101v; Resul ᶜaleyhi's-selâm oğlanlarınga 21 242v; Halime oğlanları 21 185r; Hâmân oğlanları 8-117r

Muhammed çerigi 7 232r; Musi çerigi11-116r; Resul ᶜaleyhi's-selâm çeriginde 19 234r; Süleyman çerigi 3- 139r, 7 - 142r, 10 - 146v; islâm çerigi 1 222r, 2 221v, 21 200r, 9 221v; Tengri çerigi18 232v; Tengri ᶜazze ve celle çeriginge 19 232v; Firᶜavn çerigi 19-115v

Kaᶜbe halkıga 8 180r

Macar kabilesige 7 208v

Âdem yığışın 17 135v

Belirtili ad tamlaması olan şu üç örnekte genellik değil, özellik vardır: Resülning urugı 7 242v; Mustafanıng ümmetleriga 17 206v; Mahhamining oğlanları 19 247r, 19 247v

2.2. *vakit, ruzgâr* kelimelerinin tamlanan olduğu tamlamalar belirtisiz ad tamlamalarıdır. Bu tamlamalardaki tamlayan olan özel adların unikal olması yanında, bu birleşimler geçici birleşimler değil kalıcı birleşimlerdir.

ᶜAli (1) vaktinde 180v; ᶜİsî vaktinde 14 172r; İbrahim yalavaç (8) vaktinde 170v; Lokman vaktındagı 9 164v; Musi yalavaç vaktinde 9 170v; Süleyman peygamber vaktında 14 138r; Müsi vaktınga 1-119r

Ebü Bekr-i Şıddik rüzgârında 21 180v

2.3. *ulug/lar, yalavaç, sahabe / ashab, yaran, halife, elçi, eren, melik, tengri, sawçı, âlim, padişah, kul* gibi tamlananı makam, mevki, meslek adı olan kelimelerinin tamlanan olduğu tamlamalarda hem belirtili hem de belirtisiz tamlamalar görülmektedir. Bu örneklerde özel adların

unikal veya plural olmasına ilişkin bir düzen görülmemektedir. *yalavaçlık, peygamberlik* kelimeleri (soyut adlar) belirtili tamlamada yer almaktadır.

ᶜArab uluġları 15 197r; Beni İsrâ'il uluġların 12-115r; Kureyş uluġları 9 180r, 9 185v; Mekke uluġları 3 232v; Mışr uluġiga 6 240r, 2 101v; 7-103 r

Hak yalavaçı 20 202v, Mevli yalavaçınga 8 156v, Tengri yalavaçı7 140r // Tengrining yalawaçı 2 226v, 6-117v; 21-111r;

Resul ᶜaleyhi's-selâm sahabelerinde 3 230r // Resul ᶜaleyhi's-selâm-(13) -nung eshâbı 233v; Resul (10) ᶜaleyhi's-selâmnıng sahabeleri 229v

Resul ᶜaleyhi's-selâm yaranları 7 226r

Bagdâd halifesi 15-109v // Resülning halifesin 19 241r

Belkis elçileri 18 148v

Beni İsrâ'il (13) erenleri 115r

Hindustan meliki 21 174r; 9 174r; Mışr meliki 9 230r

Kaᶜbening tengrisindin 15 183r; Müsining Tengrisi 15-113v (Firavun konuşuyor)

Tengrimizning sawçısı 14 137r

ᶜ0s̲mânnıng kulı 8 240r, 6 240r; ᶜ0s̲mânnıng kulları 5 241r; Tengrining kulı 6 170r, Mevli taᶜâlânıng kulı 15 169v

Tamlananları soyut ad olan kelimelerde belirtili ad tamlaması görülmektedir:

Muhammedning peygamberlıkıga 6 198r // Muhammedning yalavaçlıkı, Üzeyirning yalavaçlıkı 14 165r

Süleymânnıng pâd-şâhlıkı 17 137r

Tengri ᶜazze ve cellening kullukın 19 200v

2.4. *Oġul, ewlük, hatun, ana, ata, kız, tişi, ögsüz, kişi, amme, kumartġu, hala, yakın, koldaş* gibi tamlananı akrabalık, cinsiyet, yakınlık adı olan kelimelerin tamlanan olduğu tamlamalarda hem belirtili hem de belirtisiz tamlamalar görülmektedir. Belirtili tamlamalarda belirlilik ve geçiciliğe işaret yanında, aitlik ilişkisinin öne çıktığı görülür. Belirtisiz tamlamalarda genellik, süreklilik değeri görülmektedir. Özel adların unikal veya plüral olması bakımından genellik ifadesi taşıyan yapılarda unikal olduğu söylenebilir.

Âdem oġlı 4 131r; Reyyân melik oġlı 12-110v; Hevâzin oġlı 4 232r; ᶜUmrân oġlı 18 126v;

Dâvüd oġlı 14 137r; Meryem oġlı 21 169v; // Tengrining oġlı 5 170r, 9 170r ; Süheylning oġlı 16 226r

Süfyân ewlugi 21 224r, 1 223v; Ebü Süfyân ewlugi 15 224r

Resul ᶜaleyhi's-selâm hatunı 1 234v; Medine hatunlarını 17 224v // ᶜOşmânnıng hatunı 14 241r; ᶜUmrânnıng hatunı 1 166v; Mâryâbnıng hatunı 16 125r

Müsi anasıka 8 238r; ᶜİsi anası 14 167v, Hârün anasındın 17 126v // Yahyânıng anası 14 167v, Resülning anası 11 198r; Süleymânnıng anası 19 136v;

ᶜUmrân Müsi atası 1 166v // ᶜAbdullah Ziyâdnıng atası 19 245r; Firᶜavnnıng atası 3-108r

ᶜAbdul-Muttalibning kızı 6 187r, 5 208v; ᶜArz şâhınıng (20) kızı 242r

Beni İsrâ'il tişileri 16-115r

Hasannıng ögsüzleri 2 243r

Muhammedning kişisi 9 188r

Resülning ᶜammesi 16 183v

Resülning kumartġusı 17 242v

Yüsufnıng hâlası 4-107r

ᶜAmâlikanıng yakını 11 [132r]

Resülnıng yaşdaşı 19 208v

Caᶜfer koldaşları 21 233r // ᶜIsi yalavaçnıng koldaşları 3 171v

2.5. *Adak, elig, tiz, aġız, kulak, köz, didar, yüz, cemal, baş, kol, kan, egin, kögüs, sakal, saç, koyun, süngük, ten, erngek, rahim, kindik, çigin, kanat, suret, til* gibi tamlananı organ adı, vücuda ilişkin adlar olan tamlamaların belirtili ve belirtisiz tamlama kullanılmaktadır. Bu tamlamalardan tamlananı *baş, kan, boyun, ten, saç, sakal, ten, süngük, erngek, kindik* kelimelerinin bulunduğu tamlamaların hepsi belirtili tamlamadır. Bu kelimelerle niçin belirtisiz tamlama olmadığının sebepleri tartışılabilir. Kelimelerin bir kısmının mecazi anlamlarının çokluğu, canlıdan, insandan ayrı düşünülemeyecekleri, aitlik ilgisinin baskınlığı gibi sebepler düşünülebilir. Bütün metinlerde sadece bu gözle bir tarama açıklayıcı bilgi verebilir.

Cebre'il adakınġa 6 203v, // İlyâsnıng adakınġa16 159r; Resülning adakınġa 4 197r; Sa^{c}dnıng (21) adakınġa 229v; Yehüdânıng adakınġa 8-105r

^{c}Ömer elgi 4 197v; Muhammed elginde 21 229r; Süleyman elgi 7 140v // Cebre'ilning elgin 12 211r; Hüseynning, elginge 9 248r, İlyâsnıng elgin 1 159r, 13 159r

Hadice tizinge 11 194r

Muhammed aġzındın 3 231r // Fir^{c}avnnıng aġzıġa 16-116r; Zelihânıng aġzıġa 4-109r

Yusuf- (12) -nıng kulakınġa 108v;

Süleyman közin 19 149v // ^{c}Oşmânnıng közidin 15 240v; Fâtımanıng közi 9 224v; Müsi- (12) -ning közi 122r; Sa^{c}d bin Mu^{c}âz- (16) -nıng közinge 229v; Ya^{c}kübnın közleri 4-106r

İdi ^{c}azze ve celle didârınġa 17 122r; Mevli didârın 11 123r, 2-122r, Muhammed didârın 17 122r

Süleyman yüzin 19 151r; Muhammed yüzige 19 187r // Muhammedning cemâlınġa 10 190r

Fir^{c}avnnıng başındın 12-111r; Fir^{c}avnnıng başı üze 1-112v; Hüseynning başını 2 248v; Muhammedning başınġa 14 204v; Zül-Çarneynning başında 21 172v, Zekeriyyânıng başığa 9 168v

Lokman kolunġa 6 164r // Süleymânnıng kolında 7 141r

Ahmedning kanın 12 195v; ^{c}Oşmânnıng kanı 14 241r; Yahyânıng kanı 19 168r

^{c}Alining egninge 4 224r; Resülning eginlerige14 197v

Cebre'îl kögsi 2 209v // Burâknıng kögsi 2 209v

Ebü Talibning boynın 12 186r; Muhammedning boynını 2- 230v;

Fir^{c}avnnıng sakalı 10-111r

Hâ[rün]nıng saçı 10 126v

Ebü Tâlib koynında 5 190r // Hadicening (19) koynıġa 18 186v

Yûsufnıng süngükin 2 115v

Âyişening tenige 9-113v; Musining tenini 4-120r

Resul- (15) -ning ernekin 226r

Havva rahmınġa 6 182v

ᶜÖmerning kindikidin 6 239v

Âdem-i Şafi çiġnide 13 155v

Cebre'il kanatı üze 3 126r

Âdem sureti (1) 100v, (21) 100v; Süleyman suretiġa 15 145r

Resul ᶜaleyhi's-selâm tilinde 19 195r

2.6. *Eşik, tepe, vilayet, saray, ew, hücre, çadır, tam, makam, kapuġ, tag, hazire, ravza, mülk, aşmak, tegre, halka, iç, içinde, ara, öng, art, yol, sıngar, kat, iley, alın/allı, yer, orun, yan, sedd, kuduġ, taht gibi* tamlananı yer, taraf, yön, bölge bildiren tamlamalar bir iki kullanım dışında belirtisiz ad tamlamasıdır.

Saray, öng, art, taht, sedd, aşmak kelimelerinin tamlanan olduğu az sayıda belirtili tamlama görülür.

Âdem-i Safi eşiğinde 13 155v, Firᶜavn eşikinge 20- 111r

Belkis tepesige 3 150r, Circis tepesinge 20 162v,

Belkis vilâyetiġa 15 146v

ᶜOs̱mân sarâyıka 4 240v; Dâvüd sarayıġa 18 136v; Ebü Bekr sarâyıge 18 219v; 5 220r; Ebü Cehl sarayından 19 204v; Hadice sarayı eşikide 8 187v; Hadice sarâyınġa 13 193r; Kârun sarayıġa 8 125v; Necâşi sarayı tegreside 15 233v; // ᶜOs̱mânnıng sarayı 20 240r;

Eymene evinge 9 183r; Hadice evinge 19 193v; Süleyman evinde 19 142r;

Fatıma hücresige 13 219r

Ebü Süfyân çadırınga 8 229r

Kaᶜbe tamında 4 197v

Kabe Kavseyn makâmıġa 14 208v; 14 218r

Firᶜavn kapuġında 5-111r; Kaᶜbe kapuġını 197v; Resul kapuġınġa 14 190r;

Lükâm tağınġa 15 154v ;

Resul hazire- (2) –sinġa 239r

Resul ᶜaleyhi's-selâm (20) ravzasında 244r; Resul ravzasıġa 15 242v; 9 199v

Süleyman mülki 5 151r; 14 150v; 3 144v; 16 144v

Muhammedning aşmakınġa 20 218r

Kaᶜbe tegresinde 1 203v; Medine tegresin 15 228r; Süleymânnınġ tegresinde 15 148v; Kaᶜbening halka- (15) –sın 183r

İslâm içinde 8 197v; Kaᶜbe içinde içinde 5 195v, 3 197v; Kenᶜân içinde 16-105v; Kur'ân içinde 16 168v; 10 156v; 17 123r; Mekke içinde11 208r ; Mışr içi 11-114r

Beni İsrâ'il arasıda 6 128v; ᶜArab arasında 4 198r;

ᶜIsi öngide 4 172r; Eymene öngide 1 184r; Hadice öngide 13 193r; Lokman öngide 9 164r; Müsi önginde 18-119r, 19 124v; Resul ᶜa[leyhi's-selâm] (21) önginde 225v; // ᶜÖmerning önginde 4 196v; Firᶜavnnınġ öngi 5-112v, 2 116r; Hüseynning önginde 14 246v; Resülning öngide 8 193r

Resul ᶜaleyhi's-selâm- (21) -nınġ artında 223v

İdi ᶜazze ve celle yolında 1 230v; Makdis yolın 19 154v

Medine sıngarındın 2 221v

Beni İsrâ'il katında 20 124v; ᶜAziz katında 17-108r; Circis melik katıġa 10 162v; ᶜÖmer katıġa 5 200r; ᶜÖmer katınġa 13 196r; Dâvüd (3) katında 135r; Eymene (6) katıġa 183r; Hadice katıġa 1 192r; Harem katında 5 206r; Süleyman (4) katıġa 150r;

ᶜAbdu'llâh Ziyâd ileyinde 3 248v

Firᶜavn allında 11 125v; Âdem alnında 6 182v; ᶜAbdu'llâh alnında 20 182v

Ye'cüc ve Me'cüc yeringe 12 160r

Dâvüd ornınġa 2 137r

Hamza yanında 4 224v

Zü'l-Karneynning seddini 1 176r

Bedr kuduġıge 15 221r

Süleyman tahtı (3) üze145v; Süleyman tahtını 7 138v; Belkis tahtın 20 149v; Dâvüd yalavaç tahtını 2 146r; Ebu Tâlib tahtınġa 7 205r // Kârunnınġ tahtı tegresini 14 125v; Süleymânnınġ tahtı 8 144v

2.7. Din, töre, yasa, kanun, inanış ifadesi taşıyan *şeriat, din* kelimelerinin tamlanan olduğu tamlamalarda hem belirtili hem de belirtisiz tamlamalar görülmektedir.

Dâvüd şeriᶜatinde 9 135v; Muhammed dinige 4 205r // Tevritning şeriᶜati 18-117r; Tengri-ning dini 3 194v

Bu tamlamalarda *Tevrit*'in unikal ad olmasına rağmen tamlayan eki aldığı görülür. *Tengri* ise kavram olarak unikaldir, ama her dilde bu kavramı karşılayan farklı kelime olacaktır. Burada unikal teriminin kapsamının da tartışılması gereği ortaya çıkar.

2.8. Tamlananı *teve, mal, at, kölege gibi* cins adlar ile yine cins adlardan olan *kıssa, öwke, kudret, dua, minnet, hükm, azamet, heybet* gibi soyut adlar veya *is, şagird, kusur* gibi somut mu soyut mu kabul edilebileceği tartışmaya açık tamlananı olan tamlamalarda, hem belirtili hem de belirtisiz tamlamalar görülmektedir. Bu örneklerde özel adların unikal veya plural olmasına ilişkin bir düzen görülmemektedir.

Muhammed tevesin 20 190r, Resul tevesi 6 190r // Abdülmuttalibning teveleri 21 179v, Hadicening teveleri 15 186v.

Hadice mâlı 7 190r // Karunnıng malı 18 125v, Muhammedning malı 1 191v

Resul duası 13 195v // Âyisening du^{c}âsı 8-113v; Süleymannıng duası 4 151r

Hak taala kudreti 4 196r; İdi azze ve celle kudreti 18 122r; Mevli kudreti 3 185r; Mevli taala kudreti 19 138v // İdi azze ve cellening kudreti 18 122r

Ömer atı 17 195v // Cebrailning atı 7 194r

Ömerning kölegesi 20 199v; Dâvüdnıng kölegesi 7 135r.

Musi ve Hızır kıssası 15 126r; Süleyman aleyhisselam kıssası 13 175v // Ayişening kıssası 2-113v, Tevritning kıssası13-119r, Zelihanıng kıssası 21-108v.

Amr Saidning öwkesi 20 248r // Resul aleyhisselamnıng öwkesi 7 195r; Yusufnıng öwkesi 19 109r

Mevlimizning minneti 6-110v;

Mevlining ^{c}azameti 2 211v;

Mevli hükminge 4 187r; Mevli ta^{c}âlâ hükmi 21-113r; Mevli hükminge 4 187r // Mevli ta^{c}âlânıng hükmi 20 145r

Circis berekâtıdın 11 163r; ^{c}Ömer berekâtıdın 19 196v; Meryem berekâtıdın 11 169r; Muhammed berekâtı[dın]16 190r; Resülu'llâh berekâtıdın3 199r

Mevli ta^{c}âlâ heybetinde 12 211r // Süleymânnıng heybetidin 16 151r

Musining şâgirdi 1 126r

Süleymânnıng isin 6 143v

Kayserlerning (5) kusurları 184r

3. Sonuç

Kısasül-Enbiya'nın bir bölümüne dayanan özel adların tamlayan olduğu belirtili ve belirtisiz ad tamlamaları örneklemimiz ile tarihi bir Türk yazı dilinin bu alandaki verilerini nasıl değerlendirebileceğimize ilişkin bir deneme çalışması ortaya çıktı. Bu denemede, özellikle İslami Orta Asya tarihi Türk yazı dilleri için ayrıntılı çalışmalara ihtiyaç duyulduğu düşüncemizin haklılığı açık olarak görüldü. Türkiye Türkçesi dışındaki yazı dillerinin değerlendirilmesinde dayanak olarak Türkiye Türkçesi verileri ile hareket etmenin katkıları yanı sıra farklı sorunları da beraberinde getirdiğini gördük.

Özel adlar alanının sadece adbilimin değil, sözdiziminin de önemli konularından olduğunun bu vesile ile de ortaya çıkması, disiplinler arası çalışmaların gerekliliğini de göstermektedir. Hangi özel adların eşsiz (unikal), hangi adların yaygın (plural), olduğunun ve ölçütlerinin ne olması gerektiğinin, ulusal, bölgesel, evrensel farklılıkların olup olamayacağının, özel adların ve cins adlarının, soyut ve somut adların nasıl tasnif edilmesi gerektiği konularının önemli olduğunu gördük. Dilbilgisinin adları inceleyen bölümü ile sözdizimi bölümünün diğer bölümlerle de olan organik bağlarla bağlı olduğunun görülmesinin bu bildirinin amacının bir bölümünü gerçekleştirdiğini düşünüyoruz.

KAYNAKLAR

Ata, A. (1997), *Rabguzi Kısasü'l- Enbiya I-II*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Banguoğlu, T. (2007), *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Bodrogligeti, A.J. E. (2001), *A Grammar of Chagatay*, Lincom Europa Languages of the World/ Materials 155. Muenchen.

Brockelmann, K. (1954), *Osttürkische Grammatik*, Der İslamischen Litteratur Sprachen Mittel Asiens, Leiden.

Cemiloğlu, İ. (2001), *Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Deny, J. (1941), *Türk Dili Grameri; Osmanlı Lehçesi* (Tercüme eden: Ali Ulvi Elöve), Maarif Matbaası, Istanbul.

Eckmann, J. (1988), *Çağatayca El Kitabı* (çev. Günay Karaağaç), İstanbul.

Ediskun, H. (1993), *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Ergin, M. (1977), *Türk Dil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Gencan, T. N. (2007), *Dilbilgisi,* Tek Ağaç Yayınları, Ankara.

İnan, A. (1958), "S. S. MAYZEL: Türk Dilinde İzafet Sov. Cumhuriyeti İlimler Akademisi Yayımlarından M.- L. 1957, Tanıtma Yazısı", Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, s. 298-300, Ankara.

Karaağaç, G. (2011), *Söz Dizimi*, Kesit Yayınları, İstanbul.

Kononov, A. N. (1956) , *Grammatika Sovremennogo Tureçskogo Literaturnogo Yazıka* Moskova, Leningrad: Nauka. / Tıpkıbasım: 2001, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul.

Özmen, M. (2013), *Türkçenin Sözdizimi*, Karahan Kitabevi, Adana.

Schinkewitz, J. (1947), "*Rabguzi Sentaksı* (terc. Sabit S. Paylı)", Türk Dili Belleten Nisan - Aralık 1946, S. 8-9, s. 1-48, İstanbul.

Serebrenikov, B. A. – Gadjieva, N. Z. (2011), *Türk Yazı Dillerinin Karşılaştırmalı Tarihi Grameri (çev. Tevfik Hacıyev- Mustafa Öner),* Türk Dil Kurumu, Ankara.